

**ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ВИРОБНИЦТВА
ІННОВАЦІЙНИХ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ В УКРАЇНІ**

Анотація. У статті розглянута проблема формування та реалізація регіональної політики розвитку підприємств з виробництва інноваційних будівельних матеріалів задля реалізації програм імпортозаміщення та створення екологічно прийнятних будівельних матеріалів. Обґрунтована система цілей та конкретних заходів з реалізації регіональної політики розвитку підприємств з виробництва інноваційних будівельних матеріалів.

Ключові слова: будівельні матеріали, виробництво, інновація, підприємство, регіональна політика, комплексний підхід, цілі, ресурси, ефективність.

Орловский Е.С. Формирование и реализация региональной политики производства инновационных строительных материалов в Украине.

Аннотация. В статье рассматривается проблема формирования и реализации региональной политики развития предприятий-производителей инновационных строительных материалов с целью реализации программ импортозамещения и создания экологически дружественных строительных материалов. Обоснована система целей и конкретных механизмов реализации региональной политики развития предприятий-производителей инновационных строительных материалов.

Ключевые слова: строительные материалы, производство, инновация, предприятие, региональная политика, комплексный подход, цели, ресурсы, эффективность.

Orlovskii E.S. Formation and realization the regional policy of innovative building materials production.

Annotation. The article deals with the problem of formation and realization the regional policy of development the enterprises which produce innovation building materials which influences positively on the import-substitution process as well as on the ecological problem solving. The main goals and stages of elaborating the regional policy of development the enterprises which produce innovation building materials are worked out.

Key words: building materials, production, innovation, enterprise, regional policy, complex approach, goals, resources, efficiency.

Постановка проблеми. В умовах розширеного впровадження програм енергозбереження в різних галузях національної економіки та зміни споживчого попиту в бік екологічної та безпечної для людини продукції, пропозиція такого роду продукту в будівництві потребує, перш за все, виробництва інноваційних будівельних матеріалів підприємствами будівельної індустрії. Очевидно, що такі інноваційні трансформації в галузі великою мірою спираються як на територіальну специфіку ресурсної бази, так і на обґрунтування регіональної прив'язки програм модернізації існуючих потужностей, їхнього оптимального завантаження. Виникає потреба у формуванні та реалізації регіональної політики виробництва інноваційних будівельних матеріалів (регіональної політики ВІБМ).

Реалізація регіональної політики представляє собою обґрунтування та здійснення певної послідовності дій, які, в свою чергу, повинні бути керовані. В якості критерію керованості регіональної політики пропонується забезпечення балансу інтересів учасників регіонального промислового процесу. Під балансом інтересів розуміється можливість вибору найбільш ефективного варіанта розвитку ПВІБМ (підприємств з виробництва інноваційних будівельних матеріалів) на кожному його етапі, що задовольняє інтереси всіх учасників. Основним завданням забезпечення балансу інтересів буде така організація інвестицій в регіональний розвиток ПВІБМ, при якій на кожному етапі процесу буде можливим установлення єдиних цілей і критеріїв вибору. Нам представляється, що стратегія виробництва інноваційних будівельних матеріалів (ВІБМ) представляє собою певний напрям регіональної політики України і характеризується цілеспрямованим використанням і розвитком потенціалу економічної системи регіонів для досягнення соціально-економічного ефекту з погляду на завдання досягнення необхідних результатів для всіх його учасників.

Регіональна політика РПВІБМ (розвитку підприємств з виробництва інноваційних будівельних матеріалів) повинна будуватися не на протиставленні державного регулювання й ринкової волі, а навпаки, на основі комбінації активної ролі держави й ринкових механізмів. Ключовою проблемою регіональної політики України в контексті РПВІБМ в цей час є правильний вибір її фундаментальних пріоритетів розвитку. Державне регулювання повинне привести до оптимальних результатів у такому виборі. Необхідна гранична концентрація політичної волі й матеріальних ресурсів на ряді напрямків, де в Україні є серйозні науково-технологічні досягнення й просунуті позиції на світових ринках.

Аналіз публікацій. Загально визнано, що одним із вагомих важелів впливу на формування економічного потенціалу нашої країни є розвиток підприємств ПВІБМ. Створивши всі необхідні умови для їх прискореного розвитку на рівні 15-20 відсотків щорічного приросту, ми тим самим сформуємо реальні «центри росту», які в змозі «потягнути» за собою всю економіку країни, забезпечивши їй необхідне зростання на рівні 8-10 відсотків на рік [1,2].

Ефективна й цивілізована держава у своїх цілях зобов'язана враховувати об'єктивно існуючі особисті, групові й спільні інтереси, права людини, корпоративні (суспільні), галузеві, регіональні інтереси, інтереси держави в забезпеченні національної безпеки й стійкого довгострокового (стратегічного) розвитку. При конструюванні регіональної політики РПВІБМ важливим є визнання й всебічне врахування гуманітарних і соціальних аспектів [3,5].

З визначення регіональної політики РПВІБМ як державної, на відміну від корпоративної, випливає, що критерій конкурентоспроможності не може носити універсального характеру [4]. Цілий ряд вітчизняних ПВІБМ, враховуючи особливість регіональних умов Україні, наприклад «кліматичні витрати», відносно високий соціальний пакет, транспортне плече, особливі проблеми національної безпеки, - споконвічно виявляються в програшному положенні. Тому доцільно виходити із принципу відносності, а не абсолютності критерію конкурентоспроможності [6]. Це означає орієнтацію на світову конкурентоспроможність конкретного переліку ПВІБМ, які вже готові або поступово зможуть конкурувати на світовому рівні. Ті ПВІБМ, які мають принципово інші, гірші позиції в порівнянні зі світовими аналогами, але важливі для стійкого й безпечного розвитку країни, повинні оцінюватися по ефективності, у порівнянні з конкурентами із числа вітчизняних ПВІБМ [7,8].

Державна регіональна політика в контексті РПВІБМ має істотні відмінності від інших напрямів регіональної політики, місія якої більш вузька, а критерії ефективної діяльності можуть зводитися до одержання максимального прибутку. Відповідальність держави – ширше. Тому критерії державної регіональної політики РПВІБМ носять багатомірний характер, обумовлений усіма місіями й відповідальностями держави (безпека, стійкість, гуманістичність і т.п.) [9].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Існує проблема врахування дієвого територіального аспекту регіональної політики РПВІБМ, оскільки в українському випадку умови й проблеми в регіонах носять різний і специфічний характер, а регіональна політика РПВІБМ стикається з різновекторними ринковими інтересами й діями в цій сфері у всіх регіонах України.

Метою статті є вирішення проблеми підвищення ефективності державної регіональної політики РПВІБМ, що повинна включати методологічну триаду: проблеми – пропозиції по їх вирішенню – дії по реалізації обгрунтованих рішень.

Виклад основного матеріалу Виходячи з теоретико-методичного та практичного аспектів регіональної політики як такої, можна припустити, що регіональна політика РПВІБМ реалізується як методами макроекономічного регулювання (створення правил і умов, мотивацій поведінки учасників ринку, бюджетний перерозподіл ресурсів), так і методами адміністрування. До складу її інструментів також можуть входити інструменти формування суспільної думки й ціннісних соціокультурних і індивідуально-поведінкових шкал, організація діалогу ринкових суб'єктів і державної влади, узгодження інтересів на території (горизонтальне) та ієрархічне (вертикаль влади).

В економічній літературі й у практиці активно використовуються методики вибору напрямків регіональної політики РПВІБМ, що засновані на ранжируванні об'єктів по певних ознаках і застосуванні різного інструментарію до груп цих об'єктів. У якості ознак угруповання виступають показники ефективності діяльності того або іншого досліджуваного об'єкта, конкурентоспроможність виробленої їм продукції, значимість суб'єкта економіки для муніципальної, регіональної або державної економіки.

Поширена точка зору, що при виборі пріоритетів необхідно орієнтуватися тільки на імпульси кінцевого попиту. Така стратегія, головним чином, обгрунтовується дією ефекту мультиплікатора. Суть його полягає в тому, що в рамках замкненої економічної системи й інших сприятливих умовах збільшення споживчого попиту на продукцію ПВІБМ викликає максимально повний ефект (з обліком усіх прямих і непрямих міжгалузевих зв'язків) росту попиту в сполучених галузях. Деякі дослідники пов'язують дієвість теорії селективного впливу на економічні процеси з можливістю поширення мультиплікативних імпульсів і одержання бажаного ефекту при менших витратах [10].

При виборі пріоритетних напрямків регіональної політики РПВІБМ облік мультиплікативного впливу необхідний у зв'язку з тим, що загальна ефективність заходів (по технічному, технологічному оснащенню ПВІБМ, підвищенню конкурентоспроможності окремих видів продукції, реалізації інноваційно-інвестиційних проектів і т.п.) у значній мірі залежить від взаємної погодженості окремих проектних рішень [11,12].

Врахування мультиплікативних взаємодій між обираними й суміжними об'єктами й впливу їх розвитку на кінцеві результати функціонування економіки може бути реалізовано декількома шляхами. Одним з найбільш відомих методів виміру взаємозв'язки між структурними зрушеннями в економіці є кореляційно-регресійний аналіз.

Для здійснення широкомасштабної структурної перебудови економіки, на думку автора, досить ініціювати спочатку щодо невеликого структурного зрушення в одній з локальних економічних підсистем. Для виявлення зрушень автором вводиться поняття коефіцієнта взаємодії структурних зрушень в економіці. Показник указує на співвідношення кількісних характеристик взаємодіючих зрушень, що й народжується із цієї взаємодії

результуючого зрушення (приріст частки відповідних показників у структурі економіки, виражений індексом структурних зрушень):

$$K = \frac{I_r}{I_1 + I_2 + \dots + I_n} \quad (1)$$

де K – коефіцієнт взаємодії структурних зрушень в економіці; I_r – індекс результуючого структурного зрушення в економіці; $I_1 + I_2 + \dots + I_n$ — індекси взаємодіючих зрушень у структурі економіки.

Три обставини позначаються на ефективності зазначених методів при одержанні результатів розглянутих цілей. Розрахунки проводяться на основі екстраполяції вже існуючих процесів розвитку підприємств з виробництва інноваційних будівельних матеріалів (РПВІБМ), що може вступити в протиріччя із сутністю й характером селективної регіональної політики РПВІБМ. З іншого боку, при використанні описаних методів можливе відбиття лише приватних структурних зрушень і їх взаємодій. Нарешті, відсутність методів (або більші складності) визначення впливу заходів селективного характеру на кінцеві результати функціонування економіки.

Третій напрямок вирішення завдання – метод прямого рахунку, коли поряд з показниками економічної, бюджетної, соціальної, науково-технічної, екологічної ефективності якого-небудь проекту розраховуються додаткові обсяги ВІБМ, необхідного устаткування й витрат у суміжних галузях і виробництвах, приріст прибутку в цих галузях. Потім бюджетна ефективність перераховується з урахуванням впливу проекту на суміжні галузі й ВІБМ.

Практично значимою при обґрунтуванні напрямків регіональної політики в контексті РПВІБМ є оцінка приросту відповідних вартісних показників діяльності (валового випуску, валової доданої вартості, валовому прибутку) залежно від зміни кінцевого попиту.

Запропонований методичний підхід стає підставою для розробки ефективних напрямків регіональної політики РПВІБМ й виявлення точок зростання. Проте, у випадку вибору пріоритетів і кризових об'єктів остаточне рішення повинні ухвалюватися не на підставі оцінки мультиплікативних ефектів, а з урахуванням можливих наслідків для економіки від прийнятих рішень з використанням викладеного підходу або його окремих елементів.

Промислова політика на макро- і мезорівнях пов'язана з політикою на мікрорівні, найбільш чутливою до стану окремих ПВІБМ і взаємин між ними. Відповідно до вищезазначеного реалізація регіональної політики в контексті РПВІБМ на мікрорівні має здійснюватися через:

- підтримку на зовнішніх ринках у рамках можливостей державних зовнішніх інститутів;
- нормативні правові акти й роз'яснення, а також коментарі до них, направлені конкретному колу або всім ПВІБМ;
- економічні важелі й стимули: податкові, тарифні і інші умови;
- адміністративні заходи у вигляді видачі ліцензій, квот, сертифікатів і т.п.;
- сферу освітніх послуг, наданих потенційним або реальним працівникам ПВІБМ;
- управління державною власністю, у тому числі державними ПВІБМ;
- узгодження заходів з усіма регіонами України.

Регіональної політики РПВІБМ є відбиттям концепції розвитку ПВІБМ в довгостроковому аспекті з погляду на територіальну специфіку використання ресурсів і удосконалення системи ВІБМ. Основним принципом має бути принцип максимальної ефективності використання ресурсів. Ефективність використання ресурсів визначається по ряду ознак, основними з яких є:

✓ *віддача від ресурсів на вироблену продукцію.* Максимізація випуску продукції при зміні якого-небудь ресурсу усередині групи або між ресурсами різного виду буде основним показником оцінки ефективності використання ресурсів і можливості їх заміни. Приріст випуску ІБ продукції при зміні якого-небудь ресурсу є відбиттям приросту економічного потенціалу ПВІБМ, тобто він може реалізовуватися не обов'язково відразу ж після заміни ресурсу, а бути чинником успіху в довгостроковій політиці розвитку.

✓ *ресурси вважаються рівно привабливими для ПВІБМ, якщо дотримується принцип рівнозначності ціни одиничних ресурсів для досягнення певних економічних результатів при випуску однакової кількості продукції.* При виборі з альтернативних варіантів цей принцип сприяє визначенню рівно привабливих комбінацій або кращого варіанта. Вкладення в одиницю ресурсу й віддача у випуску продукції на одиницю цього ресурсу, виражена у вартісному (або натуральному вираженні) є одним з основних методів оцінки економічної ефективності. При цьому віддача в натуральному вираженні буде відбивати інноваційний потенціал політики, а віддача у вартісному вираженні є відбиттям ресурсного потенціалу політики.

✓ *ресурси оптимально використовуються в тому випадку, коли досягаються показники економічної ефективності для економіки ПВІБМ й економіки суспільства в цілому,* тобто використання ресурсів вигідно навіть при наявності зовнішніх обмежень на використання ресурсів. Дані обмеження виражаються у вигляді зниження доступності або ціновому росту ресурсів. Ситуація з обмеженістю ресурсів повинна відбиватися в реальній діяльності ПВІБМ у вигляді змін.

✓ *ефективність використання ресурсів залежить від їх внутрішніх характеристик - ознак якості, які показують придатність даних ресурсів для даної системи ВІБМ, ступінь оптимальності їх використання, а також служать цільовою функцією для інноваційної оптимізації ВІБМ.* Тобто, ресурси самі по собі можуть слу-

жити як обмеженням на ефективність діяльності ПВІБМ, так і підставою для реконструкції ПВІБМ з метою підвищення його ефективності при використанні більш якісних ресурсів.

Іншим важливим принципом слід вважати принцип тимчасової орієнтованості регіональної політики РПВІБМ, оскільки ця політика є відбиттям «політики в часі» й призначена для досягнення цілей різного ступеню терміновості. Розглянемо основні ознаки, що характеризують регіональну політику РПВІБМ в часі.

Довгострокова спрямованість регіональної політики РПВІБМ реалізується в принципі оптимальності сполучення політики підвищення ефективності використання наявних ресурсів, заміни ресурсів і інноваційного розвитку ПВІБМ. Установлення балансу між зміною елементів системи ВІБМ (інновацій у ВІБМ), заміною ресурсів по якості використання (інновацій у якість ресурсів) і підвищенням ефективності використання наявних ресурсів (інновацій в організацію системи ВІБМ й використання ресурсів) є основною ознакою довгострокової політики розвитку ПВІБМ. Особливістю даного етапу формування політики є облік множини факторів і прогностичний характер оцінки ефективності від політики розвитку. У зв'язку із чим необхідно використовувати спеціальні методи оцінки, зокрема, що ґрунтуються на викладеному вище підході до випуску граничного продукту ПВІБМ.

Середньострокова спрямованість регіональної політики РПВІБМ полягає в реалізації принципу мінімуму змін в інноваційний розвиток при максимумі використання якості ресурсів. Тобто, середньострокова політика повинна опиратися на незначні реконструкції системи ВІБМ під максимальне використання потенціалу ефективності наявних ресурсів по якості й іншим параметрам.

Короткострокова політика заснована на принципі оперативного управління ефективністю ВІБМ шляхом використання альтернативних варіантів ресурсів без інноваційного розвитку системи ВІБМ. У цьому випадку ефект від використання ресурсів з вищими показниками якості (і іншими параметрами) повинен покривати витрати, що пов'язані з відсутністю інноваційного розвитку системи ВІБМ (втратою її ефективності). Втрати ефективності системи ВІБМ пов'язані з виникненням дисбалансу між можливостями системи ВІБМ й параметрами ресурсів, що приводить до зміни експлуатаційно-економічних характеристик системи. Виробництво компенсує цей дисбаланс погіршенням характеристик використання системи, тому важливо точно оцінити економічну ефективність даної частини політики.

Оперативне управління шляхом ресурсної рекомбінації або погіршення експлуатаційно-економічних показників системи (приведе до необхідності зміни регіональної політики РПВІБМ) може бути викликане зовнішніми факторами – завданням жорстких обмежень на випуск продукції ПВІБМ (графіку навантаження). У цьому випадку регіональна політика РПВІБМ покликана пом'якшити негативні наслідки такого методу управління для системи ВІБМ, тобто виникає зворотнє завдання компенсації втрат у системи ВІБМ через регіональну політику РПВІБМ. Практично це можна досягти через створення запасів з різними показниками якості або впровадження випереджальних інновацій у модернізацію устаткування.

Ще один важливий принцип – принцип системного підходу до регіональної політики РПВІБМ відбиває необхідність формування політики по всіх етапах виробничого циклу й видам діяльності ПВІБМ, а також безперервність проектування. Він містить у собі наступні положення.

Основним моментом у розробці регіональної політики РПВІБМ є комплексний підхід до розвитку. Мається на увазі облік усіх елементів системи ВІБМ. Персонал ПВІБМ, фінанси й інші ресурси при формуванні політики розвитку повинні опиратися на принцип підвищення їх ефективної віддачі на випуск продукції, тобто для оптимізації їх використання застосовуються ті ж принципи, що й для розглянутих у даній роботі ресурсів. Це ж ставиться й до інноваційного розвитку системи ВІБМ. Необхідне формування політики РПВІБМ по всіх етапах виробничого циклу й видам діяльності ПВІБМ. Інноваційний розвиток може принести значний ефект тільки у випадку відсутності лімітованих місць у виробництві, що стримують розвиток. Із цього погляду немає не важливих чи другорядних місць у ВІБМ, які не повинні бути піддані інноваційному розвитку.

Безперервність процесу ресурсно-інноваційного розвитку є найважливішим принципом, що забезпечують ефективність реалізації регіональної політики РПВІБМ. Створення принципу ланцюгового інвестування, що означає вкладення засобів, одержуваних у якості прибутків від інновацій на попередніх етапах, в інновації на наступних етапах, дозволить ПВІБМ забезпечити фінансову базу для інноваційного безперервного процесу. Інвестиції не повинні для ПВІБМ стати такими, що виділяються з повсякденного виду діяльності, а звичним методом досягнення цілей регіональної політики РПВІБМ.

Взаємне пов'язування ресурсної й інноваційно-інвестиційної політики є однією з основних умов системного підходу. Як відзначалося вище, ресурсна політика ПВІБМ відбиває ефективність використання наявної виробничої системи, а інноваційно-інвестиційна політика відбиває можливість удосконалення цієї системи. Очевидно, що ці політики є частинами єдиної політики й нерозривні друг від друга. Необхідно погоджувати будь-які ресурсні зміни з необхідними змінами у виробничій системі й будь-які інноваційні зміни у виробничій системі з необхідними для оптимального функціонування нової виробничої системи ресурсними змінами.

Усунення слабких місць, тобто зміна підходів і методів організації виробництва є одним з основних принципів ресурсно-інноваційної політики й методом її реалізації. Причому організація ВІБМ повинна підбудовуватися під регіональну політику РПВІБМ, а не навпаки. Існуючі в цей час обмеження від виробничої бази й методів організації виробництва роблять утрудненою реалізацію регіональної політики РПВІБМ й повинні бути об'єктом для розгляду різних варіантів їх зміни. Зокрема, логістична система утрудняє реалізацію викладеної в даній роботі методики оперативного управління протягом короткочасного періоду.

Розглянемо ще один принцип – принцип розвитку економічного потенціалу ПВІБМ, що заснований на припущенні про необхідність економічного зростання й відповідності ПВІБМ темпам цього росту. Даний принцип застосуємо для оцінки економічної ефективності регіональної політики РПВІБМ. Як відзначалося вище, оцінити ефективність довгострокової регіональної політики існуючими методами вкрай важко, тому в якості однієї з методик оцінки пропонується використовувати оцінку економічного потенціалу ПВІБМ, вираженого в ефективності використання ресурсів, а також можливості підвищення цієї ефективності.

Відповідно до впливу основних принципів, постає питання визначення конкурентоспроможності ПВІБМ на ринку, яка визначається у першу чергу їх економічним потенціалом і можливістю її реалізації. Конкурентоспроможність не є самоціллю розвитку, однак вона сприяє економічному зростанню й, у певних ринкових умовах, відіграє головну роль у можливостях ПВІБМ. Відповідність цілям управління є основною умовою будь-якої економічної політики розвитку. У цьому сенсі саме зростання економічного потенціалу відбиває й відповідний розвиток ПВІБМ, тобто проглядається картина відповідності цілям стратегічного управління.

Формування регіональної політики РПВІБМ ґрунтується на викладені вище принципах і відбувається в наступній послідовності. Першим етапом розробки регіональної політики РПВІБМ є **етап аналізу**.

На даному етапі здійснюється збір інформації про стан системи ВІБМ й ресурсів ПВІБМ, що існують і споживаних у даний момент часу, а також можливих у майбутньому. У ході цього етапу спрацьовується наступна послідовність кроків:

➤ здійснюється внутрішня діагностика системи ВІБМ. На даному підетапі проводиться збір і аналіз інформації, що стосується функціонування системи ВІБМ в часі. У першу чергу аналізується ресурсоспоживання й ефективність використання ресурсів по всіх видах виробничих ресурсів.

При цьому використовуються як існуючий техніко-економічний аналіз, так і інші показники, необхідні для управлінського обліку й оцінки ефективності ресурсоспоживань.

➤ здійснюється зовнішня діагностика системи ВІБМ. На цьому етапі збирається й аналізується інформація про прямі ресурсні зв'язки ПВІБМ. Аналіз проводиться як по вхідних параметрах, так і по вихідних параметрах системи ВІБМ. Аналізуються наступні фактори:

1. Витрата палива;
2. Модернізація устаткування;
3. Споживання устаткування через фізичне й моральне зношування;
4. Споживання устаткування через збільшення витрат на ремонт;
5. Випуск продукції та ін. показники.

Дані показники відбивають сутність регіональної політики РПВІБМ в кожному конкретному моменті часу.

➤ здійснюється аналіз зовнішнього середовища. Аналіз зовнішнього середовища проводиться по ряду факторів, що відбивають вплив ситуації на ресурсному ринку на ПВІБМ. Аналізуються наступні фактори

1. Споживання ресурсів і їх динаміка;
2. Фактори, що обмежують споживання (ціни, політика, екологія);
3. Фактори, що підвищують ефективність використання ресурсів (нові технології й устаткування) та ін. показники.

Аналіз зовнішнього середовища дозволяє прискорити реакцію на зміни зовнішнього середовища й здійснювати ефективне управління змінами регіональної політики РПВІБМ.

➤ здійснюється прогноз розвитку ресурсів. Прогноз розвитку торкається всіх видів ресурсів і ведеться за всіма показниками, що характеризують:

1. Якість;
2. Експлуатаційні показники;
3. Доступність;
4. Обсяг запасів у часі та ін. показники.

Наступним етапом формування регіональної політики РПВІБМ є **етап визначення цілей ресурсно-інноваційного розвитку**. Цей етап складається з наступних кроків.

➤ визначення загальної мети розвитку ПВІБМ. На даному етапі виробляється загальна мета розвитку ПВІБМ й ціль регіональної політики. Щодо цього регіональна політика може виступати в ролі:

1. Засобу досягнення глобальної мети розвитку ПВІБМ (наприклад, завоювання ринку або забезпечення цільового довгострокового прибутку).
2. Обмежень на реалізацію стратегій досягнення глобальної мети.
3. Метою довгострокового розвитку ПВІБМ.

➤ визначення тимчасово-орієнтованих цілей. Як відзначалося вище, регіональна політика РПВІБМ на кожному часовому етапі переслідує різні цілі, які повинні бути сумісними між собою.

Можливо виокремити наступні цілі в часі:

1. Довгострокові цілі спрямовані на встановлення балансу між зміною елементів системи ВІБМ (інновацій у ВІБМ), заміною ресурсів по якості використання (інновацій у якість ресурсів) і підвищенням ефективності використання наявних ресурсів (інновацій в організацію системи ВІБМ й використання ресурсів)
2. Середньострокові цілі спрямовані на максимальне використання потенціалу ефективності наявних ресурсів.

3. Короткострокові цілі спрямовані на використання альтернативних варіантів ресурсів без інноваційного розвитку системи ВІБМ зі збереженням ефективності в цілому.

4. Оперативні цілі спрямовані на компенсацію втрат у виробничій системі через регіональну політику.

У якості конкретних показників, що визначають цілі в часі, можливо використовувати показники витрат і ефективності використання (коефіцієнтів віддачі).

➤ визначення системно-орієнтованих цілей. На даному подетапі встановлюються цілі ресурсно-інноваційного розвитку по кожному з елементів системи ВІБМ, тобто для всіх етапів виробничого циклу й для всіх областей управління. Можливо виділити наступні фактори розвитку систем:

1. Розвиток загального економічного потенціалу, яке оцінюється через загальні економічні показники.

2. Розвиток окремих систем ВІБМ, яке оцінюється через техніко-економічні показники, зокрема, коефіцієнт корисної дії для оцінки ефективності технологічного ланцюжка виробництва. Наступним етапом формування регіональної політики РПВІБМ є етап установки пріоритетів, обмежень і критеріїв на розвиток системи ВІБМ. На даному етапі визначаються перспективні напрямки розвитку регіональної політики РПВІБМ через установлення обмежень на розвиток. Встановлення обмежень опирається на попередні етапи аналізу й визначає надалі реальність здійснення обраної політики, тобто є найважливішим етапом. На даному етапі проводяться наступні кроки:

➤ визначаються обмеження з боку інших напрямків розвитку (виробничої політики, соціальної політики, маркетингової політики й т.д.) Ці обмеження впливають як на фінансування регіональної політики РПВІБМ, так і на її зміст.

➤ визначаються обмеження з боку вищого рівня керівництва й акціонерів ВІБМ. Ці обмеження виражаються у впливі на ті ж фактори.

➤ встановлюються конкретні пріоритети й критерії на розвиток. Вони виражаються в кількісному виді по всіх планових показниках.

Наступним етапом є **розробка ресурсної політики ПВІБМ**. Розробка ресурсної політики полягає в підвищенні ефективності використання основних фондів, матеріалів, палива й інших ресурсів у наявній системі ВІБМ, а також їх можливе вдосконалення. Під ресурсною політикою ПВІБМ розуміють оптимальне управління виробничими ресурсами для досягнення певних стратегічних цілей, тобто оптимальне використання системи ПВІБМ. Ресурсна політика також має на меті оптимізацію економічної діяльності. Ресурсна політика включає наступні моменти:

– ресурсна політика має на меті зниження виробничих витрат, тобто розглядає питання підвищення ефективності виробництва. Віддача від використання ресурсів для виробництва певного обсягу продукції є головним показником ресурсної політики;

– ресурсна політика орієнтована на ресурсозбереження, тобто підвищення ефективності використання ресурсів, збільшення їх віддачі. Мінімізація ресурсо-споживань при збереженні інших показників системи є одним з основних показників ресурсної політики;

– ресурсна політика дозволяє враховувати зовнішні й внутрішні обмеження на виробництво, тим самим, визначаючи зону реальної ефективності ВІБМ діяльності. Можливість використання певних ресурсів для виробництва повинна бути визначена ще на етапі проектування. Ресурсні обмеження багато в чому визначають ефективність виробництва при його проектуванні;

– ресурсна політика є відбиттям створеної системи ВІБМ й оптимальна в рамках даної системи ВІБМ. Ресурсна політика, будучи відбиттям системи ВІБМ, випробовує всі зміни даної системи на собі. Виробництво, встановлюючи обмеження на використані ресурси, тим самим обмежує свої економічні можливості й звужує ресурсну політику.

Наступним етапом є **формування інноваційно-інвестиційної (І-І) політики розвитку ПВІБМ**. І-І розвиток дозволяє ПВІБМ збільшувати свій економічний потенціал і досягати поставлені цілі шляхом стратегічних змін системи ВІБМ. Основним принципом її розвитку буде формування системи ВІБМ з більшим ступенем оптимальності стосовно попередньої. Можливо виділити наступні кроки формування її політики:

➤ інноваційно-інвестиційні процеси (ІІП) спрямовані на збільшення економічного потенціалу системи ВІБМ, тобто переваг нової системи. Із цією метою визначаються основні показники по яких досягається перевага.

➤ ІІП носять цілеспрямований характер, навіть пошукові розробки спрямовані на досягнення конкретних цілей, причому ці цілі обов'язково носять розвиваючий характер, забезпечуючи економічний ріст. Показники, обрані для цілей повинні бути описані по всіх етапах впровадження інновацій, тобто повинна бути розроблена траєкторія (стратегія) росту.

➤ вибір конкретних заходів її розвитку визначається можливостями виробничо-технологічної сфери, а також економічними обмеженнями.

➤ практична реалізація її політики є для ПВІБМ керівництвом до дії у всіх сферах, і знаходить своє відбиття в розробці її політики ПВІБМ.

➤ її політика має на увазі безперервність розвитку й постійне вдосконалення ВІБМ, тобто розробляються комплексні плани, які постійно корегуються.

➤ її політика у своїй основі ставить завдання вдосконалення системи ВІБМ шляхом зміни всіх її елементів, до складу яких входять і виробничі ресурси, тому одним з розділів її політики є розвиток ресурсів.

Наступний етап – етап **оцінки рішень, що прийняті із приводу І-І й ресурсної стратегії розвитку ПВІБМ**. Оцінка рішень полягає в проведенні наступних кроків:

➤ вибір методу оцінки прийнятих рішень. Вибір методу залежить від вищезначених цілей політики, у якості основних методів можливо запропонувати наступні:

1. Витратний метод, заснований на мінімізації витрат.
2. Дохідний метод, заснований на підрахунку майбутніх доходів
3. Метод питомої ефективності ресурсів, заснований на оцінці ефективності використання одиниці ресурсів на випуск граничного продукту.

➤ оцінювання варіантів регіональної політики РПВІБМ. На даному етапі проводиться оцінка конкретних варіантів за допомогою розглянутих вище методів.

➤ вибір найкращого варіанту. На даному етапі проводиться вибір поточного варіанта регіональної політики в контексті РПВІБМ. Усі інші варіанти є можливостями альтернативних рішень і при необхідності можуть використовуватися при певних ситуаціях. Тим самим забезпечується гнучкість системи.

Останнім етапом формування ресурсної політики є **етап впровадження й корегування розробленої політики**. На етапі впровадження й корегування відбувається впровадження обраного оптимального варіанта ухваленого рішення й при необхідності корегування політики.

У цілому розроблений алгоритм носить ітераційний багатокроковий характер з можливими відходами назад у процесі процедури формування регіональної політики РПВІБМ.

Висновки. Формування регіональної політики РПВІБМ є складною проблемою, пов'язаною з необхідністю прийняття рішень з урахуванням множини різних критеріїв в умовах неоднозначності вихідної інформації. При цьому, автор відзначає найбільш бажаними з погляду розвитку регіону ті виробництва, які не руйнують середовище, а використовують її потенціал. У подібних обставинах метою регіонального розвитку стає ефективне життєве середовище, а державна політика регіонального розвитку ПВІБМ стає середовищем облаштування.

Необхідність оперування групою цілей при описі складних соціально-економічних систем стала причиною того, що «у сучасній теорії й практиці організаційного управління домінує багатоцільовий підхід». Це означає, що на зміну пошуку оптимальних рішень приходить субоптимізація окремих проблем. Субоптимізація при описі інноваційно-інвестиційної політики розвитку ПВІБМ виражається в тому, що організаційні цілі не можуть бути описані одним показником. З іншого боку, множина цілей необхідно для відображення різноманіття зв'язків організації зі складним зовнішнім середовищем. Субоптимізація виникає в часі через невідповідність довгострокових проектувань, короткострокових дій і інтересів. Рішення ухвалюються в умовах неповної інформації й засобів на її обробку.

Таким чином, позначені нами критерії описують багато сторін економічної й інноваційно-інвестиційної діяльності (ІД) в процедурах побудови основ концепції регіональної політики РПВІБМ, але кожний з них має свої недоліки. Отже, цілі подібної діяльності не можуть бути описано одним показником. Множина цілей необхідно для вираження різноманіття зв'язків організації зі складним, розділеним на сегменти зовнішнім середовищем. Вигаданим поняттям є єдність цілей і усередині ПВІБМ. Насправді групи й індивідууми мають свої цілі, а ПВІБМ функціонують в умовах постійного конфлікту між її компонентами, компанією в цілому й складовими її меншими групами.

Перспективи подальших досліджень. Потребує додаткового вирішення проблема механізму формування цілей у бізнесі ПВІБМ й стратегій їх досягнення. Вироблена в такий спосіб політика РПВІБМ закріплюється у формі розподілу фондів, поділу праці тощо.

Список використаної літератури

1. Бубенко П.Т. Регіональні аспекти інноваційного розвитку: монографія / П.Т. Губенко. – Харків: НТУ «ХП», 2002. – 316 с.
2. Буркинський Б.В. Інноваційна стратегія у соціально-економічному розвитку регіону / Б.В. Буркинський, С.В. Лазарева. – Одеса: ІПРЕД НАН України, 2007. – 140 с.
3. Варналій З.С. Регіональна інноваційна політика України: проблеми та стратегічні пріоритети / З.С. Варналій // Економіст. – 2007. – № 9. – С. 36 – 39.
4. Герасимчук З.В. Регіональна політика розвитку рекреаційного природокористування: механізми формування та реалізації: монографія / Герасимчук З.В., Колена Н.В., Черчик Л.М. – Луцьк: Надстир'я, 2007. – 172 с.
5. Данилишин Б.М. Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів: методологія, практика / Данилишин Б.М., Чернюк Л.Г., Фащневський М.І.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України Б.М. Данилишина. – Черкаси: ЧДТУ, 2006. – 315 с.
6. Желюк Т.Л. Інноваційна модель соціально-економічного розвитку регіону / Т.Л. Желюк // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України: зб. наук. праць кафедри управління трудовими ресурсами і розміщення продуктивних сил Тернопільського державного економічного університету. Вип. 10. – Тернопіль: «Економічна думка», 2005. – С. 47 – 51.
7. Згуровський М.З. Сталій розвиток у глобальному і регіональному вимірах: аналіз за даними 2005 р. / М.З. Згуровський. – К.: НТУУ «КПІ», 2006. – 283 с.
8. Коваленко М.А., Управління економічною безпекою регіону: сутність та механізм реалізації: монографія / Коваленко М.А., Нагорна І.І., Сіленков Б.В. – Херсон: ХНТУ, 2006. – 444 с.

9. Макогон Ю.В. Новая региональная экономическая политика в Украине: проблемы и перспективы: матеріали до парламентських слухань «Законодавче забезпечення сучасної економічної політики в умовах конституційної реформи», 18 травня 2005 р. / Ю.В. Макогон. – К.: Верховна Рада України, 2005. – С. 77 – 105.

10. Орловська Ю.В. Стратегічне управління інвестиціями в регіональний розвиток / Ю.В. Орловська. – К.: Знання України, 2006. – 336 с.

11. Регіональна політика: дії Уряду, спрямовані на розв'язання актуальних проблем соціально-економічного розвитку регіонів: економічний та соціальний розвиток регіонів України. – К.: Секретаріат Кабінету Міністрів України, липень 2007 року. – 23 с.

12. Чужиков В.І. Регіональна політика та стратегія Європейського Союзу // Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: монографія / В.І. Чужиков [за ред. З.С. Варналія]. – К.: Знання України, 2005. – 498 с.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2013